

Pověsti a příběhy z Podyjí

Leo Zerhau

Autor souhlasí s dalším šířením. Budete-li text knihy nebo jeho části dál užívat v elektronické či jiné formě, uveďte, prosím, citaci a odkaz na naši stanou www.fatym.com.

Obsah

PAMĚŤ ZNOJEMSKÉHO ÚDOLÍ	3
ŠÍLENÁ RYBÁŘKA NA BÍTOVĚ	3
JAK POŠŤÁKOVI SPADLA HLAVA	5
O KNĚZI, KTERÝ PADAL	5
O VZTEKLÉM PÁNU NA CORNŠTEJNĚ	7
O PÁDU CORNŠTEJNA	8
VÁCLAVE!	10
OHNIVÝ VŮZ	11
CHVALATICKÉ POKLADY	11
HADÍ KRÁL ZE ZÁLESÍ	13
ŠTÍTARSKÝ OHEŇ	15
ŠIMPERSKÉ BÍLÉ	15
FANTASTICKÝ CHLĚB Z OLBRAMKOSTELA	18
BLESKY V PŘÍMĚTICÍCH	18
CITONICKÝ VODNÍK	19
ŠTĚDROVEČERNÍ ZAJÍC	20
ĎÁBELSKÝ SKLEP V CITONICÍCH	21
ROHLÍKY OD MAŠOVIC	22
ČERTOVSKEÝ OBCHOD NA NOVÉM HRÁDKU	23
PADESÁT NA ZADEK	25
CYRIL A METODĚJ V HORNÍM BŘEČKOVĚ	26
HÁDEK HOSPODÁŘÍČEK	27
LEDOVÉ SLUJE U ČIŽOVA	28
HROZIVÉ POLE NA LESNÉ	29
POSTRACH VRANOVSKÉ FARY	30
FELICIINA STUDÁNKA	31
ČERT NA VRANOVĚ	34
RAKEV U STARÉHO PETŘÍNA	35
DĚSIVÝ FREJŠTEJN	36
REJSTRÍK MÍSTNÍCH NÁZVŮ	37

Paměť znojemského údolí

Když vkročí cizí návštěvník do mlhavých anebo sluncem rozehrátých polí a lesů nad zátočinami znojemské Dyje, začíná vnímat jejich jižní atmosféru: listnaté stromy a úrodná pole. Tento kraj má svou porušenou paměť, je to v mnoha místech kraj sudetský.

Chceme si osvěžit tuto místní paměť, tuto ústní tradici. Vyprávějme si příběhy. Nevíme vždy přesně, proč se zrovna tento a ne jiný příběh dostal do legend. Ale chceme mu naslouchat jako svědectví starého života. Snad je za naší touhou slyšet, jak náš kraj ožívá vyprávěním předků, skrytá i hlubší touha: dostat se až k onomu tajemnému začátku světa, k Tomu, který "všemu dává život a všechno posvěcuje." Za skřítky, strašidly a "hroznými mordy" je cítit vůně tajemnosti a nesamozřejmosti světa. Za tajemstvími je cítit Tajemství.

Šílená rybářka na Bítově

Hrad stával na Bítově již od 11. století. Od dávných dob, snad cyrilometodějských, vedla pod ním podél řeky významná cesta. A tato cesta dala hradu jméno - vetus via, stará cesta, tedy votobia, Bítov.

Mimo dosah historické paměti, v době nikoho a zároveň v době nás všech, nebyla ještě pod hradem vesnice, ale jen zelené jezero a prostá chatrč. V ní žila rybářka se svou dcerou. Láska rybářky patřila jen tomuto děvčátku. Nebylo nic na světě, co by jí jinak přinášelo radost. Až náhle přerušila rybářčino štěstí smutná náhoda. Dítě vyběhlo radostně na skalnatý sráz nad jezerem, ale uklouzlo a zřítilo se po skále

dolů. Voda ho vyplavila na břeh mrtvé. To starou rybářku nesmírně zarmoutilo. Jsou bolesti, které se dají snést, ale tato rána rybářku zničila. Na starou ženu usedlo šílenství a skalami se začal rozléhat její zoufalý křik a smích.

Zamilovala si nyní kočky. Krmila je, chránila před vlky i zimou. V noci se ale ozýval údolím strašlivý vrískot. To kočky dováděly v hustém klubku na břehu jezera. Jednou večer plul po vodě člun hradního pána, který si vyjel na projížďku. Jeho dceru zvuky kočičích hádek hrozně vyděsily. Rytíř se nemohl dívat na její pláč a začal kočky zabíjet lukem.

Před chatrč ale vyšla šílená rybářka. Skočila ke svým mrtvým miláčkům a pohrozila pánovi nenávistným řevem.

Přišel čas, v němž malá dcera hradního pána osaměla. Její otec se vydal do boje. Důrazně napomínal svou dcerku, aby nechodila k jezeru. Ta ale neposlechla. Rybářka si na ni počkala a shodila ji ze srázu do hlubin. Tak zahynulo nevinné děvče kvůli pomstě.

Rytíř se vrátil a začal tušit, co se stalo. Uprostřed bouře našel svou dcerku mrtvou. Zpěněné vlny omývaly její tělo. A do blesků a burácení hromu se ozval šílený chechtot rybářky: "Za kočky jsem si vzala dceru!" Bítovský pán se napřímil a proklel nebohou ženu hroznými slovy. V té chvíli zmizelo jezero i s rybářkou.

Láska, která vede k šílenství a nenávisti, není pravou láskou, říká ta pověst.

Jak pošťákovi spadla hlava

Na Bítově žijí zvláštní pošťáci. Nevím, zda ještě i dnes pracují takoví mezi zaměstnanci tamější pošty, ale kdo ví.

Dříve se pošta na Bítov vozila z Vranova. Pošťák jezdil na koni, dopisy v tašce a balíčky svázané do uzlíku.

Jednou na podzim uviděla takového pošťáka stařenka, která pracovala venku na poli, poblíž vranovské cesty. Tomu místu se říká "Na beránce". Babička kopala brambory, chystala je totiž pro svého muže, který si pro ně měl večer přijet s trakařem.

Bylo už sychravo a na kraj se snášela mlha, když v tom babička uslyšela dusot kopyt. Někdo se blížil po cestě na koni. Žena vzhlédla a vidí stát na cestě pošťáka. Bylo ale už pozdě a babičce bylo jasné, že zde přece už dnes jednou poštu roznášel!

Zavolá tedy hlasitě na pošťáka: "Kde tě tady čerti berou?" A v té chvíli se stane něco hrozného: pošťákova hlava se skutálí na zem, jakoby ji někdo ut'al mečem. Zároveň také celé zjevení zmizelo.

Vždycky, když jdu na bítovskou poštu, pozoruji nenápadně hlavy zdejších pracovníků, jak pevně drží na krku. Podobní pošťáci bývají v pověstech nesmrtelní...

O knězi, který padal

1. června r. 1738 za časného jitra vyrazil si jako obyčejně kdousovský farář Jan Stallhofer údolím Želetavky na krásnou vycházku až na hrad Bítov. Měl tam ráno sloužit mši svatou

pro hradního pána a celé osazenstvo hradu. Daunové byli v poslední době ještě zbožnější, neboť si starého kněze oblíbili. Otec Jan procestoval v mladých letech kus světa a dovedl o tom zajímavě vyprávět.

Prohlížel si orosené listy stromů, klidně našlapoval do ztvrdlé půdy a poslouchal, jak zpívají ptáčci. Odsloužil bohoslužbu a zašel do komnat hradu na občerstvení a obvyklý rozhovor. V zimě se často mluvilo o slunné Itálii, aby se člověk aspoň nějak zahřál, nyní ale bylo léto, a tak se vyprávěly spíš různé neuvěřitelné příběhy a zážitky s cizími lidmi a národy. Víno příjemně dokreslovalo teplé letní počasí a den ubíhal klidně, ale vytrvale.

Po obědě přišla večere a byl nejvyšší čas vydat se na zpáteční cestu. Začalo ale pršet. A tak nezbylo než ještě posedět. Červnové dešťiky nebývají dlouhé. Také tento brzy přestal.

Starý farář vyrazil domů. Údolím se válely neprůhledné oblaky mlhy. Kněz si ale věřil. Šel přece tou cestou už tolikrát!

Náhle se noha svezla ze skalního výstupku a náš poutník ztratil rovnováhu. Tak je to tady! Jednou muselo přijít nebezpečí, kterému člověk neunikne. Ale tentokrát to ještě nebylo. Kněz se sunul po skále dolů, přes kořeny stromů, které ho zachytávaly, až dopadl do měkké trávy na břehu Želetavky. Pomalu se postavil a zjistil, že je živý. Ze suchých rtů mu vyšla modlitba a slib. Postavil na oné cestě z hradu do vesnice sochu andělu strážnému. Stála nad ním totiž Boží ochranná ruka. Bůh má člověka rád. Když si dáte tu práci, ještě dnes onu sochu poblíž zarostlé cesty z hradu do starého, dnes již zatopeného Bítova, najdete.

O vzteklém pánu na Cornštejně

Už ve čtrnáctém století stával nedaleko Bítova další hrad - Cornštejn. Patřil Lichtenburkům. Za Karla IV. zde sídlil jakýsi Smil z Lichtenburka. Člověk rozšafný, plný síly a snad i pýchy. Však měl konexe na nejvyšších místech! Karel, zpočátku ještě jen markrabě moravský, patřil zřejmě k jeho přátelům.

Na Cornštejně probíhala jedna hostina za druhou. Bohatství dává lidem křídla. Scházeli se šlechtici až zdaleka. Onoho večera roku 1346 přišel i jaroměřický farář, mnich cisterciáckého kláštera v Sedlci, Vojslav. A měl raději zůstat doma. Na panáčky není nikdo na hostinách zvědavý. Tenhle Vojslav byl ovšem člověk tvrdý a ironický. Rád si dobíral lidi kolem sebe.

Zábava byla v plném proudu, jeden výbuch smíchu střídá druhý. Došlo i na řeč o patronátu nad kostelem v Jaroměřicích, o který měl hradní pán zájem. Vojslav mu v tom nemohl pomoci a snad ani nechtěl. Řekl také na jeho adresu nějaké ostré slovo. Zřejmě mu vytkl chamtivost a prostopášnost, o nichž se mezi lidmi vědělo.

Smil zbrunátněl a začal křičet. Vše kolem ztichlo. Taková urážka! Zabijte toho mnicha!

Vztek hradního pána byl nezvladatelný. Zkuste s litrem vína v břicho jednat mírně! Poručil svým přátelům, aby kněze svázali do pytle. A pak se vydal poutní průvod k Dyji. S vrčením hodili ubohého kněze do řeky. Bylo po všem!

Ráno bylo na Cornštejně černé probouzení. V mozku pálila vzpomínka na živý pytel. A zpráva šla rychle dál. Z Říma přišlo oznámení o vyloučení z církve. Panu Smilovi se lidé začali vyhýbat. Nesměl do chrámu, kněží nesměli na hrad. A příbuzní hradního pána začali přicházet o místa v království. Nezbylo než obrátit se s prosíkem na Karla IV., který se mezitím už stal císařem. Pomůže? Vyžádal na papeži Klimentu VII. podmínky smíru. Všichni viníci se mají vydat na kající cestu do Olomouce.

Ale jaká to byla panečku kající cesta! Bosky, do půl těla nazí, obcházel viníci všechny olomoucké chrámy, zpívali žalmy a mrskali se dlouhými bičíky. Teprve pak je biskup vpustil do chrámu a přijal do církve.

Smil z Lichtenburka to vše jen s nechutí pozoroval ze svého prokletého hradu. Nepodrobil se. Čekal na levnější cestu do církve. A Karel opět pomohl. Smil dostal za úkol zbudovat na místě vraždy kostel. Tak vznikl pod Cornštejnem kostelík Nejsvětější Trojice, pozdější poutní místo. Dnes už je ovšem zaplaven přehradou. Jen občas, když hladina hodně klesne, z vody vystupují zbytky stavby.

Smil také nechal pro nový kostel vyrobit sochu Panny Marie, které se dnes říká Matka naděje. Dodnes ji můžete spatřit na hradě Bítově v mariánském kostele a s jejími replikami se setkáte i v pozoruhodné kapli oslnovecké a na vranovských poutích v polovině každého měsíce.

O pádu Cornštejna

Pevný a mocný hrad Cornštejn padl v zimě r. 1465. Deset měsíců vzdoroval přesile královského vojska. Jeho majitel,

Hynek z Lichtenburka, totiž odepřel poslušnost českému králi a přiklonil se k rakouskému vévodovi.

Před obléháním uložili obyvatelé Cornštejna všechny své peníze a zlato do sudu a ten ponořili do hradní studny. Protože málokdo obléhání hradu přežil, zapomnělo se na onen sud a tak dodnes v hradní studni leží. Na Květnou neděli ale poklad vystupuje ven, jakoby jej někdo rumpálem vytáhl. Není ovšem jasné, zda je možné si jej případně odnést domů, neboť se už jednou stalo, že jej jeden sedlák na příslušnou neděli vyzvedl, ale domů nedonesl. Cestou se za ním totiž ozval děsivý chechtot a jak se otočil, sud mu z rukou zmizel. Je tedy lépe se cestou neobracet, děj se co děj. Nehledě k tomu, že na Květnou neděli je prospěšnější sledovat v kostele pašije než bloumat po hradech.

Okolo Cornštejna bývá také po večerech a někdy i v poledne možno potkat dvě podivně, starodávně oblečené dámy, které viditelně již dlouho něco hledají. Jsou to šlechtičny, které vyšly těsně před dobytím hradu tajnou chodbou na vranovský hrad a nikdo už je nikdy nespapřil. Jen, jak říkám, někdy v poledne a večer.

Stojí za zmínku i to, že Cornštejn byl dobyt krutou lstí. Statečné obránce nebývá snadné přemoci, a tak vše zbývá na dobrém nápadu. V noci přijeli obléhatelé na koních ke hradu a tam se skryli. Předtím ale přibíli svým koním opačně podkovy. Zdálo se, jakoby všichni obléhatelé od hradu odtáhli.

Ráno nadšení obránci s radostí otevřeli brány a chystali se oslavit konečné vítězství. Oslavy pro ně ovšem brzy skončily krutě...

Manželka pana Hynka viděla svého muže umírat a z velkého smutku sama ukončila svůj život skokem z hradeb. Dodneška sedává o jasných nocích u okna jediného zachovalého pokoje Cornštejna. Má na sobě bílé šaty se závojem, pláče a vedle ní sedí černý pes. Vskutku nepříjemný způsob, jak trávit svůj posmrtný život.

Václave!

Když se začala na Bítově plnit nová přehrada vodou a tichý živel pomalu na kousky rozemílal domy i dvorky staré vesnice, uslyšel Václav Mátl z Vysočan ve spánku podivný hlas. Promluvil k němu snad jeho patron, svatý Václav, a přikázal mu, že má jít do starého bítovského kostela a vyzvednout tam něco pod oltářem. Václav nebyl žádný fantasta, a tak na sen příliš nedal. Dál se věnoval svým povinnostem a na vzkaz svého patrona zapomněl.

Přišla další noc a s ní znova tentýž sen, ale mnohem silnější a živý. Václav se probudil zpocený a musel chvíli chodit po světnici, aby se z noční můry vzpamatoval. Ale jak se mu vrátila bdělost, poklepal si na čelo a na sen nemyslel.

Svatý Václav se ovšem odradit nenechal. Bombardoval svého jmenovce živými sny tak dlouho, až ten se skutečně odhodlal na loďce vydat k zatopenému kostelu.

Pod oltářem zpočátku nic nenašli. Kostel byl vybílený, všechno vzácné se už odneslo. Václavovi to ale nedalo, a tak dal pátral ještě pod oltářními kameny.

A skutečně - objevil zde maličkou schránku, v níž odborníci později rozeznali ostatky svatého Václava. Patron

české země chtěl nechat vyzvednout památku na sebe a vybral si k tomu svého jmenovce, jediného Václava ve Vysočanech.

Václav měl od té doby klidné spaní.

Ohnivý vůz

Z Chvalatic si kdysi vyšla jedna žena do lesa na trávu. Vracela se domů už pozdě večer, nůši plnou, usychající stébla krásně voněla. Našlapovala si po cestě a těšila se už na rodnou chaloupku. Soumrak padl na krajinu a cesta v lese se ještě dřív než celé okolí ponořila do tmy. Ženě bylo trochu úzko a tak svůj krok zrychlila. Náhle se jí zazdálo, že před ní něco stojí. Raději skopila oči k zemi a s hrůzou si přála, aby to všechno byl skutečně jen sen. Před ní ale náhle zaržál kůň. To už musela vzhlednout.

Na cestě stálo velké černé spřežení s černým kočárem. V něm jsou uvelebeni dva důstojně vypadající manželé, také celí v černém. A kolem celého výjevu jako divocí d'áblíci poskakují jacísi malí mužáci, z nichž vyselehává oheň, a popleskávají silné koně.

Žena upadla do mdlob a vzbudila se až za dlouhou dobu. Vzala nůši na ramena a pelášila domů. Nikdy už podobný výjev neviděla, ale tento jí stačil na celý život.

Chvalatické poklady

Podle vyprávění starých legend musejí být Chvalatice přímo nacpané různými poklady a schovaným zlatem. Stačí

sáhnout do země a ruka se třpytí zlat'áky. Ani brambory snad není kde sázet - všude samé zlato.

První poklad je schovaný u Skály Vítězslava Nováka. Zde stával kdysi hrad, jehož podzemní chodby vedly až na Cornštejn a Hardegg. Skálu najdete na břehu přehrady.

Jednou přepadli hrad nepřátelé a bylo jisté, že se jeho obyvatelé neubrání. Museli tedy uprchnout. Ale co s penězi? Nemohli je přece nechat napospas nepřátelům. Zakopali je tedy do země u velkého, dva metry vysokého balvanu a na tom místě zasázeli několik švestek. Jedna děvečka se z toho hradu zachránila a žila až do smrti ve Chvalaticích. Na smrtelném loži sice pověděla lidem, kde je poklad ukryt, ale švestky už tam nestály. Poklad je ovšem možné přesto nalézt - zkuste to! (V r. 1978 se na pozemku pana Jaroslava Bočka, v domě, který prý dříve patřil oné služce z hradu, skutečně našlo mnoho vzácných starých mincí).

Druhý poklad se skrývá za Chvalaticemi v takzvaném "Měděném údolí." Kdysi sem zavedl starý chvalatický pastýř dobytek z celé vesnice. Natáhl se přes poledne do chládku, pod hlavu si položil kabátek, když tu najednou.. pařez, na který si chtěl uložit hlavu, se začal náhle propadat do země. Pastýř vstal, prohlédl si pařízek a místo něj vidí kád' plnou měďáků. Než si jich ale stačil nabrat, zmizely. Ve Chvalaticích totiž právě v tu chvíli zazvonil zvon.

Třetí chvalatický poklad leží na místě zvaném "U olšin". Do bývalého olšového hájku chodili chudí lidé před zimou prořezávat větve, aby měli čím v zimě zatopit. Také jeden věkem už sklácený stařeček sem přišel, aby si zajistil na zimu aspoň trochu tepla. Shrbený sbírá větve a náhle zakopne o ztrouchnivělý pařez. Pohlédne pod něj a uvidí v prohlubině kotel s penězi. Jen se na něj smějí! Stařík neodolá a nabere si

jich plnou hrst. Trochu se s nimi začne mazlit a to mu zabrání vzít si jich víc: kotel s penězi se náhle s rachotem propadne do země. Hrst plná zlat'áků našťestí staříkovi v ruce už zůstala.

Hadí král ze Zálesí

V tajemných hvozdech okolo Zálesí žijí podivné bytosti. Jsou to zvířata, nebo něco víc?

V Zálesí žili kdysi dva sedláci. Ani jeden z nich nebyl dobrým člověkem. Bohatý Klouža byl lakomý a chudší Zach zase závistivý. Klouža měl mnoho měřic polí, zahradu, les a chlévy plné dobytka.

Zach se každý večer užíral myšlenkou na to, jak má Klouža více majetku než on. Hleděl do setmělé oblohy a přál si, aby mohl Kloužu nějak o jeho statky připravit. A v tom bolestném přemýšlení si vzpomněl na jednu starou pověst.

Druhý den si na bohatého sedláka počíhal a zavedl s ním přátelský rozhovor. O počasí, o tom, jaká bude úroda, o těžkostech sedláka.

Zach ale věděl, kam chce svého souseda zavést, jak ho dostat na lopatu.

"Človče, já už toho mám všeho dost. Samá dřina, výdělky malé. Přemýšlím, že bych se vydal snadnější cestou. Trocha dobrodružství a peněz dost až nadosmrti."

"Jak to myslíš?" zareagoval ihned lakomý Klouža. Vidina peněz v něm vyvolávala jakési příjemné mrazení.

"Ty neznáš Hadího krále?" otázal se jakoby nic Zach. "Je to podivný král lesa, těžko se hledá jeho skrýš, ale kdo ji najde

a neztratí odvalu, je nadosmrti zabezpečen. Tento had nosí na hlavě korunku s dýmanty. Korunka je celá ze zlata a září na slunci jako palčivý oheň. Když ji vidíš, udělal bys všechno, i život ztratil, jen abys ji získal. Když vysvitne slunce, vylézá tento bohatý had na palouček. Najde-li tam bílý šátek, odloží na něj svou korunku a odplazí se vyhřívat na skálu. Pohodlně se natáhne a za chvíli usne. To je vhodná chvíle, kdy musíš s korunkou uprchnout."

Klouža zůstal jako ochrnutý. Došel domů, ani nevěděl jak, a stále myslel na hadí korunku. Nemohl ani usnout. Horečně promýšlel, jak získat toto bohatství a děsil se myšlenkou, že by ho Zach mohl předběhnout. Brzy ráno vstal a vyrazil do lesa.

Celé dopoledne procházel lesem křížem krážem a nervózně hledal. A našel. Jako šílený rozložil třesoucíma se rukama na rozehřátou trávu bílý šátek a schoval se do křoví. Brzy uslyšel šustot. Z jeskyňky se vysoukal hádek a blížil se k šátku. V tom na jeho hlavičku dopadly první sluneční paprsky. Blyštivá záře naplnila celý palouk. Klouža se taktak zdržel, aby nevykřikl rozkoší.

Hádek odložil opatrně svoji korunku a přemístil se na kamennou vyhlídku. Klouža ještě chvíli vydržel, a pak jako myška přistoupil ke korunce a dal se s ní na útěk. Běžel jako o závod. Přeskakoval kmeny, odíral si tváře o větvičky a mířil přímo k domovu, šťastný a rozrušený.

Jen pro jistotu se na chvíli zastavil a ohlédl. Čekalo ho hrozné překvapení. Uslyšel za sebou mohutný syčící šelest, jakoby se všichni hadi z lesa vydali na pochod. Klouža zůstal stát jako přimrazený. Nemohl se hnout z místa a jen s ledovým srdcem naslouchal blížící se smrti. Konečně se probral a rozběhl, hadí vojsko ho již ale dohánělo. Tu uviděl

před sebou vysoký dub a bez rozmyšlení se na něj vyšplhal. Hadi se ale rychle vydali za ním. Kloužův boj byl marný. Prvních několik hádků ještě ubil, ale ostatní ho rychle uštíпали a udusili. Jeho tělo dopadlo bezvládně na zem. Tak skončil člověk, který miloval peníze více než sám sebe.

Štítarský oheň

4. dubna roku 1835 vypukl ve Štítarech požár. Začal nenápadně, krátce po poledni. Alžběta Glaserová, vdova z domu č. 92, špatně odložila doutnající utěrku, kterou se utírá čerstvě upečený chléb. Začalo hořet v jejím domě. A jak už to bývá, neštěstí mívá kamarády. Ze severozápadu se přihnala vichřice a roznesla ihned oheň na všechny domy. 120 střech se topilo v plamenech. Horký živel pracoval rychle, z domů zůstaly jen holé stěny. Jen na západní straně se podařilo hasičům část domů ochránit. Také kostel a fara zůstaly nedotčené. Oheň bylo vidět až na hranicích a povozníci prý jej cítili až u Vídně. Lidem nezůstalo nic. 39 matek, které zrovna kojily, neměly nic na jídlo ani na ošacení. Hospodin dovolil dopadnout na obec těžké zkoušce. Ale přece byla i malá radost: povozy byly zrovna ve městě a dobytek zůstal na poli.

Šimperské bílé

Téměř každý z obyvatel podyjských údolí je velkým znalcem a milovníkem vína. Pověsti z Podyjí by nebyly úplné, kdyby se nějak nedotkly i tohoto mimořádně chutného nápoje.

Nejlepší víno lze tedy nalézt na hradě Šimperku. Dnes je to ještě těžší než dříve, neboť ze zříceniny tohoto hradu nezůstalo téměř nic. Zbytky opevnění můžete nalézt u velkého rybníku, když se vydáte krásnou lesní cestou východním směrem ze Šumné.

Víno je na hradě nejlépe hledat za měsíčních nocí, soudě alespoň podle příběhu dvou sedláků ze Šumné, kteří víno hledali a našli.

Za teplé letní noci, kdy se zdá, že i sama temnota nás zahřívá, vydali se tito dva přátelé vyhledat hradní sklípky. Už odedávna se totiž vypráví, že na Šimperku je ukryto to nejlepší víno, jaké kdo kdy ve zdejších kraji vypěstoval. A, jak známo, hodnota vína s přibývajícimi roky roste. Na Šimperku je ovšem třeba dát pozor na jednu nepříjemnost: zásoby vína zde hlídá bílá paní.

Ctitelé vína si vzali s sebou lopaty, rýče a krompáče a ještě za světla se dali do práce. Kopali u hradeb velkou jámu, tam, kde se domnívali, že by mohl být sklep. Mezitím padla noc, vyšly hvězdy a z lesa se začal ozývat hejkal. Jáma byla čím dál hlubší, ale víno nikde. Sedláci utírali pot, už byli hluboko v jámě, nad nimi se vršila mohutná hromada hlíny. Blížila se půlnoc. Tato hodina často mnohé rozhodne.

Na věži v Olbramkostele odbila dvanáctá. Sedláci se trochu přikrčili a chtěli pokračovat v práci. Vtom se ale nad nimi, na vrcholu vyhloubené jámy, objevila půvabná postava. Bílá paní vyšla obhlédnout své území a zjistit, kdo zde ruší noční klid.

Sedláky přilepil oslnivý zjev k zemi. V krásných šatech z bílého hedvábí, se závojem splývajícím až k zemi, zde stála

žena tak krásná, až oči přecházely. Z jejích očí navíc vycházelo neobyčejně přívětivé světlo.

Bílá paní pokynula mužům, aby vystoupili nahoru k ní. Sedláci se začali oprašovat, styděli se jaksi za své špinavé šaty. V takové společnosti už dlouho nebyli. Paní se na ně vlídně dívala a svým pokojem jim dodávala odvalu. Konečně jeden z nich promluvil:

"Paní, nezlobte se, víte, ale my, no, hledali jsme víno."

I druhý z kopáčů se přidal:

"Ono se vypráví, že tu máte moc dobré. A my jsme už všechna znojemská vína ochutnali, ale to vaše šimperské nám nedává spát. Nepodala byste nám alespoň trochu toho moku, o kterém se už po staletí mezi lidmi vypráví celé pověsti?"

Paní se usmála a zmizela. Sedláci nevěděli, zda se mají radovat nebo být zklamaní, když vtom se krásná žena opět objevila a v ruce nesla dva krásné zlaté poháry. Půlnoční přípitek si žádal i mimořádné nádoby. Oba blesky vrhající poháry byly naplněny bílým vínem, které vonělo omamující vůní.

Sedláci s bázní a radostí srkají, polykají, válejí po jazyku, kousají, voní, chtějí nasát na celý život chuť tohoto vzácného nápoje. A pomalu jim vstupuje do mysli zvláštní opojení. Celý svět se točí kolem nich v radostném reji, ožívají stromy, tráva, hvězdy, měsíc k nim promlouvá a z různých zákrutů probuzené mysli vystupují náhle postavy jejich přátel a známých, všichni k nim přibíhají, objímají je a zdraví se s nimi. A nezůstávají sami - odkudsi se vynořují i nepřátelé a lidé neznámí, všichni se smějí, usmířují, tančí a zpívají, jeden pomáhá druhému a svět tone v jediné velké lásce každého ke všem, stará neštěstí se zdají daleko, předaleko.

Oba sedláky našel hajný až za tři dny, jak leží u vykopané jámy, poháry v rukou a slastně se usmívají. Zlé jazyky tvrdí, že při pití vína není uvidět bílou paní žádný problém, ale my víme, že na Šimperku tomu bylo jinak. A onomu třidennímu opilství se také nesmějeme, vždyť kdo mohl vědět, že z jednoho pohárku...

Fantastický chléb z Olbramkostela

V Olbramkostele se kdysi pekl takový chléb, že si ho snad žádný z projíždějících kupců nezapomněl koupit. Vozili si ho lidé až do Prahy, do Jihlavy, do celé země. Však také Olbramkostel ležel na slavné cestě spojující císařské město Vídeň s královskou Prahou. Chléb byl pěkně vypečený, voňavý, s krásnou kůrkou. Lidé z okolních vesnic, kteří olbramským záviděli, někdy říkali, že do něj sypou v Olbramkostele i pšeničnou mouku. A vůbec se o olbramských mluvilo jako o boháčích, kteří si mohou leccos dovolit.

Blesky v Příměticích

V Příměticích před kostelem stojí velký "bleskosvod". Před 250 lety zde působil známý přírodovědec Prokop Diviš. Byl tu farářem, i když nepříliš oblíbeným. Měl asi prudkou povahu a navíc na své práce potřeboval peníze, které ze svých farníků páčil nevybíravě. Lidé si na P. Diviše stěžovali na děkanství a jejich stížnost je dodnes zachovaná. Svým

ovečkám prý říká sedláci smradlaví a informuje je o tom, že se budou všichni smažit v pekle.

Ale ani lidé z Přímětic nezůstali svému knězi nic dlužni. Jeho stroj nechali stát jen šest let. Když se v roce 1759 objevilo v kraji velké sucho, přímětičtí celou konstrukci pobořili. Až po velkých bouřkách příštího roku, které přinesly ohromné škody na úrodě, přišli za farářem s prosíkem, aby kovovou obludu znovu postavil. Ale proti tomu se tentokrát postavil loucký nadřízený Prokopa Diviše, premonstrátský opat.

A tak se zásluhy P. Prokopa uznaly až později. Pravda, zásluhy o farníky mu už nikdo nepřičaroval. Ale tak už to bývá, že lidé, kteří v něčem vynikají, v jiných věcech jsou jaksi - no, tupí.

Citonický vodník

Na vodníky je na Znojemsku chudý kraj.

Za Citonicemi, když vyjedete z vesnice směrem na Žerůtky, stával kdysi mlýn. Dnes už ho připomíná jen jedno zpustlé stavení. Ještě dnes se tomuto místu říká Mlejnek.

A právě zde potkal pan Triml kdysi hastrmana. K blízkému rybníku se totiž chodilo prát plátno, které vesničané sami tkali ze lnu. Napnulo se nad zem na dřevěné kolíky, polévalo se vodou a tak postupně na slunci zbělelo. Pan Triml jednou na plátno zapomněl a tak se pro něj vrátil až pozdě večer. Bylo mu jasné, že v blízkosti rybníka si nemůže být jist svým životem, neboť vodník rád loví neopatrné vesničany právě v okolí vody. A skutečně. Sotva odvázal ve spěchu plátno od kolíků a chtěl ho odnést, ucítil, jak na druhé straně,

u rybníka, kdosi mocně za plátno zatáhl. Hrůzou se panu Trimlovi zarosilo čelo studeným potem. Zatáhl ještě jednou a cítil vodníkovu sílu ještě víc. Prudce tedy trhl s plátnem a utíkal, seč mu nohy stačily. Ještě ale nebyl zachráněn. Vyděšený sedlák za sebou slyšel pleskavé zvuky vodníkových nohou. Vládce rybníka běžel za ním! Teprve doma se pan Triml zastavil a začal prohlížet plátno. Na jednom konci objevil kolík, který zřejmě zapomněl odvázat. Za něj drželo plátno v zemi. A bylo celé mokré a zablácené, jak pleskalo svým volným koncem o mokrou půdu. To byly vodníkovy kroky.

Staří mniši říkali, že většina zlých vidění pochází ze strachu. Neexistují, ale ztěžují nám cestu. A nemusí to být jen hastrmani. Stačí takový strach z toho, co všechno se nám může v životě přihodit. Strach z budoucnosti.

Štědrovečerní zajíc

Milner řečený Fajtl z Citonic chodil každou chvíli do lesa pytláčit. Flintu pěkně schoval pod kabát a vyrazil. Jednou, bylo to v zimě, se také chystal, ale vzpomněl si, že je Štědrý den. Také doma mu říkali, aby aspoň na takový svátek nechodil, a i přátelé mu to rozmlouvali.

Pytlák měl ale zrovna na maso velkou chuť a na babské pověry nevěřil. Vydal se tedy na cestu. Podle stop ve sněhu zjistil, kam chodí často zvěř, a už brzy narazil na jednoho ušáka. Zajíc ale jakoby si pytláka nevšiml a klidně se na něj díval. Fajtl vytáhl brokovnici a prásk! Zajíc se však jen smutně díval, vyskočil, zapanáčkoval a kousek dál se znovu posadil. Pytlák začal být trochu nervózní. Namířil znovu, přiložil

pušku pevně k líci a vystřelil znova. Zajíc zase nic. Jen poskočil a díval se na pytláka ještě smutněji.

To už Fajtl nevydržel, odplivl si a rychle se vydal domů. Ještě se mu nestalo, že by takhle netrefil. A od té doby už nikdy na Štědrý den pytláčit nechodil.

V našem kraji se naopak udržuje zvyk, že lidé chodí na Štědrý den strojit zvířatům nějakou chutnou sváteční večeři. Snad k tomu přispěl i příběh pana Milnera.

Ďábelský sklep v Citonicích

Je tomu asi 150 let, co se v jednom sklepě naproti kostela v Citonicích sešlo několik mužů, aby zde provozovali černé kouzelnické řemeslo. Přinesli si s sebou do sklepa slepici a začali svoje zařikávání. Těžko říct, co je k tomu v této jinak ještě zbožné době vedlo, ale různá tajemství a záhady lákaly lidi od pradávna. Člověk si pak ani neuvědomuje, že se může zaplést do něčeho, co mu ublíží...

Po nějaké době, po kterou bylo třeba opakovat kouzla, se mezi muži objevil neznámý člověk. Zadíval se na mírně přimrzlé vesničany a požádal o slepici. Ti ale zapomněli na pravidla hry a ze strachu, co bude následovat, zvíře odmítli vydat. Čert, neboť to byl zřejmě on, je pak vzal vzhůru do ovzduší a nesl až kamsi za devatero hor a devatero lesů. Nad Bezkovem jim přikázal nadzvednout nohy, aby se nezranili o les. Nestihli totiž nabrat dostatečnou výšku.

Ostatní vesničané se zřejmě nad zmizením svých sousedů nějakou chvíli podívovali, ale pak došli k závěru, že je odnesl čert. O jejich zbožnosti totiž už delší dobu panovaly

pochybnosti. A roky plynuly, aniž by tyto naše výtečníky kdokoli spatřil.

Až po několika letech se do vsi vrátilo pár podivných špinavých lidí v roztrhaných šatech, zestárlých snad o desítky let. Lidé se jich vyptávali, odkud jsou a jak se jmenují, ale oni toho mnoho nenamluvili. Teprve psi z chalup, odkud kdysi zmizeli oni kouzelníci, je poznali - byli to jejich pohřešovaní páni. Zvířata k nim s divokým vrčením přiběhla, ale za chvíli se k nim už začala lísat.

Avšak ani po letech nechtěli tito dobrodruhoví vyprávět, kde byli a co se jim přihodilo. Byli podivně zamlklí a i když se jim časem vrátila síla a chuť do života, při vzpomínce na kouzlení ve sklepech jim vstupovala do očí podivná hrůza. Sklep byl dlouhá léta zazděný a lidé na něj zapoměli. Až nedávno se na něj znovu přišlo...

Rohlíky od Mašovic

Respektive od Vídně. Víte, jak rohlíky vznikly? Inu, to byla kdysi, v r. 1685, velká bitva u Vídně. Evropská vojska se tu střetla s mocnou tureckou armádou. A zvítězila.

Králův stolec nedaleko Mašovic upomíná na polského krále, který nesl jméno Sobieski. Táhl se svým vojskem tajně na pomoc Vídni a na tomto krásném, vyvýšeném místě nad řekou Dyjí se na chvíli usadil a spočinul. Na co asi myslel? Snad vzýval Matku Boží, ke které volali všichni vídeňští obránci, snad se pokoušel vyčíst z tiše plynoucí vody svůj budoucí osud. Každopádně mu Bůh v bitvě požehnal.

No a prý na památku onoho vítězství začali vídeňští pekaři péct pečivo ve tvaru tureckého znaku - půlměsíce. Tedy rohlíky.

Čertovský obchod na Novém Hrádku

Blízko Lukova stojí v lese u řeky jedna z největších místních hradních zřícenin, Nový Hrádek. Zničený byl ve třicetileté válce.

Na tomto hradě žil kdysi rytíř Purkart s malým synkem a krásnou ženou Uršulou. Nedržel si na hradě rozsáhlou posádku a ani jí nebylo třeba. Už dlouho byl všude kolem mír a každý si hleděl své práce. Pracovalo se na poli, jezdilo na lov, pěstovala se různá řemesla.

Naproti Novému Hrádku, na druhé straně Dyje, stál jiný hrad, zvaný Chyje. Zde žil pán nevalné pověsti, rytíř - lapka. A jak už to bývá, dostal se tento lapka s Purkartem jednou do sporu. Sebral celou svou loupežnou bandu a vytáhl na Nový Hrádek. Purkart se ubránil; ačkoli měl méně početné vojsko; jeho lidé ho milovali a bojovali udatně. Nový Hrádek zůstal ale v obležení.

A tu přišlo do Hrádku neštěstí. Jednoho rána spustil čeledín jako obyčejně do hluboké studny vědro a ke svému překvapení v něm vytáhl nahoru jen trochu mazlavého bláta. Voda se ztratila. Bez vody nebylo ovšem možné hrad bránit, a tak Purkart, jakmile celou věc zjistil, vyzval všechny k modlitbě. Přišel ale večer a žádný déšť se neobjevoval. Ve studni bylo stále jen bláto. Zoufalý pán Nového Hrádku se

rozhodl k podivnému kroku. Když nepomůže Bůh, pomůže ďábel, řekl si a začal vzývat čerta. Ze studně se vyvalil dým a vyskočil z ní pekelný panáček.

Purkart k němu trochu bázně přistoupil a žádal od něj alespoň krátký déšť. Pod hradbami už bylo slyšet jakot dotírajících lapků a strážů na Novém Hrádku omdlévaly žízni. Ďábel se zachechtal a přislíbil konec žízni. Kladel si ale podmínku - dostane za odměnu Purkartova synka. Purkart nešťastně naslouchal dorážejícím bandám nepřátel a nakonec ďáblovi synka slíbil. Až rozkvete lípa na hradním dvoře, může si čert pro dítě přijít.

V tom se ozval hrom a celý hrad zahalilo mohutné mračno. Voda se lila z nebe proudy a vysílení obránců znovu získali chuť do boje. Purkart nechal otevřít brány a vyrazil na nepřipravené loupežníky do protiútoků. Zachránil se z nich ten večer málokdo.

Šťastný i nešťastný Purkart přišel domů a vyprávěl Uršule, jak přivolal déšť. Ta mu naslouchala s rostoucím zděšením. A jaro prožívali společně ve veliké úzkosti. Pozorovali pučící lípu a nevěděli, koho mají prosit o záchranu. Rytíř už by raději vydal sám sebe i celý hrad lapkům, než splnil svůj slib ďáblu. Ale bylo pozdě.

Tu jedné noci měla mladá paní sen: viděla skácenou lípu a nad ní množství radujících se a zpívajících andělů. Probudila se horečně a honem vyprávěla manželovi svůj sen. Bylo třeba lípu porazit! Pak nevykvetě.

Celá věc se stihla taktak. Na stromě už začínaly pukát první pupeny, když ležel poražený na hradním nádvoří. A čert, který za několik dní přišel, zuřivě odtáhl. Neměl na co čekat.

Kéž by se šlo tak lehce zbavit slibů, které dáme čertům! Ale jedno poučení z tohoto příběhu přece plyne: Bůh pomáhá i těm, kdo jsou mu nevěrní.

Padesát na zadek

Kdysi byl majitelem Nového Hrádku u Lukova také hrabě Berka Richmburský. Miloval okolní krajinu, krásné údolí Dyje, a miloval také to, co v Dyji žilo - mnohdy velmi podivuhodné ryby a jiná zvířata.

Rybáři mu často nosili na hrad své úlovky, neboť věděli, že jim štědře zaplatí. Jeden z nich, nejchudší v podhradí, chodíval za Berkou obzvláště často. Byl dosti šikovný a dařovalo se mu chytit i takové kusy, které jiným přetrhly udici. Potíže mu ale dělával hradní vrátný, který byl starý lakomec a tušil všude možnost výdělku.

Jednou také nesl rybář na hrad svůj úlovek, hotovou nestvůru. A vrátný se opět vytácel. Nemůže pustit dovnitř, každý by tam chtěl, nejde to jen tak... Rybář, celý zoufalý, nakonec vrátnému slíbil, že se s ním napolovic rozdělí o to, co mu hradní pán za rybu dá.

Tak se rybář ovšem do hradu ihned dostal a pána Berku příjemně překvapil. Takové příšerky tu skutečně žijí?! A co prý si rybář za takovou krásu žádá. Inu, rybář se usmívá, chtěl by za tu rybu vyplatit padesát ran. Hradní pán se směje a myslí, že rybář žertuje. Ten ale trvá na svém.

A tak dojdou k drábovi. Hrabě ještě rybáře varuje, že takových padesát ran není legrace, ale ten se usmívá a neustupuje. Vysvětlí ovšem panu Berkovi svůj příběh. Ten se rozesměje, dá zavolat i vrátného a přikáže drábovi, aby začal

s exekucí. Bičík dobrého rybáře jen lehce švihal a vrátný se divil, proč musí asistovat takové exekuci.

Pětadvacet bylo vysázeno a Berka pobízí vrátného, aby si také lehl, prý ví, co má od rybáře slíbeno, a hned to dostane. Také za odměnu, že se tak pečlivě stará o bránu. Vrátný zbledl a dráb přitlačil. Dlouhá léta se pak okolo Nového Hrádku vyprávělo, jakého tam mají najednou poctivého vrátného...

Cyrl a Metoděj v Horním Břečkově

Nejslavnější z vesnic na Znojemsku je Horní Břečkov. Snad jen Starý Petřín by se mu mohl rovnat. Zdejší farnost je starší než většina okolních. Za dávných časů zde prý kázali svatí Cyrl a Metoděj. Ve Starém Petříně i v Břečkově založili kostely, patřící ke dvanácti nejstarším na jižní Moravě. Tyto kostely se německy nazývaly Zwölferin. Bratři z dalekého Řecka v Břečkově zbořili modly, postavené pověřivými obyvateli na ochranu před živelnými pohromami, a dali postavit první chrám, zasvěcený svatému Klimentovi. Za povšimnutí stojí, že tento světec byl skutečně oblíbencem svatých bratří, jeho ostatky přenesli z Krymu přes Velkou Moravu až do Říma.

Můžeme si představit, jak tu svatý Metoděj klečel před budovaným kostelem a prosil za své budoucí dílo. Viděl velmi dobře obtíže, které se kladou do cesty Kristovu království. Sám byl stále znovu volán do Říma kvůli církevním sporům, viděl nepřátelství svých německých bratří v Kristu, bál se o jednotu církve i moravské země.

A svatý Cyril zde učil psát několik vybraných bystrých hochů. Ukazoval jim, jak zapisovat slova bohoslužby i slova evangelia. Vyvracel pomluvy pohanských kněží, kteří se jen neradi vzdávali starého náboženství a haněli Kristovu víru, že prý přináší zemi bídu a válku.

Břečkov tedy možná pamatuje největší velikány našich dějin. Přijďte se pomodlit do břeckovského kostela!

Hádek hospodářček

V Horním Břečkově se také vypráví, že zde chrání domy jakýsi hádek. Každé stavení má asi svého vlastního.

Jednou seděla nějaká holčička na prahu svého domu a jedla lžičkou pomalu mléko. Slunce páliło a i zvířata se v tom žáru venku vyhřívala.

Holčička se podívala před sebe a lžička jí vypadla z rukou: před ní se plazil bílý had. Dítě ho napjatě pozorovalo. Had se vztyčil a začal natahovat svůj rozeklaný jazyk, jakoby chtěl také trochu mléka.

To už děvčátko plakalo a zavolalo maminku. Dobrá žena přiběhla a dívala se, co že to tak vyplašilo její ratolest. Když uviděla hada, rozesmála se.

"Toho se nemusíš bát, Aničko! To je hádek hospodářček!"

A donesla hadovi talířek s mlékem. Ten se s chutí dal do jídla a od té doby už dostával svou porci každý den. Přesně v poledne, spolu s holčičkou.

A v hospodářství se dařilo, krávy dojily, pole nesla a děti byly zdravé.

Ne všechno, co se zdá nebezpečné, je třeba zahubit. K dobrému životu patří i snášení věcí napohled nepříjemných.

Ledové sluje u Čížova

Poblíž Dyje se mezi Vranovem a Čížovem rozkládá kouzelné údolí, které se nazývá Ledové sluje. V tomto údolí se nacházejí jeskyně, v nichž lze prý i v parném létě nalézt rampouchy.

Odborníci vědí, že tyto rampouchy se zde objevily jedné zimy za spánku takzvaných kožešniček. To jsou zvláštní vodní víly, které se prohánějí v olšových keřích na břehu Dyje. Koupou se v řece a pak se ve svých hebkých kožíšcích sluní na břehu.

Na zimu si ovšem začaly hledat příbytek a našly ho právě v jeskyňkách u Čížova. Stulily se ve svých kožíšcích k sobě a usnuly.

Listí ze stromů opadalo, údolím se začal prohánět studený vítr a tůňky na Dyji začaly zamrzat. Mráz vstoupil i do skrýší kožešniček. Trochu ho znervózňoval teplý proud vzduchu, který vystupoval z jeskyně. Kožešničky spokojeně oddechovaly. A jejich dech zahříval celé okolí. To nemohl mráz strpět a tak foukl svým ostrým vichrem do vyhřívané jeskyňky ještě jednou. Teplý vzduch ochladl a začal tvořit na stěnách obydlí kožešniček ledovou vrstvu. A po čase začaly vyrůstat i první rampouchy.

Když na jaře vystřídal studený vítr teplý, ledové sluje byly stále plné ledu. Taktak, že se kožešničky vůbec probudily ze zimního spánku. S hrůzou se rozhlédly po ledové sluji a se strachem vystrčily hlavu ven z jeskyně. Ale ano, jaro už opravdu začalo! Čerstvá tráva se zvedala ke slunnému nebi posetá žlutými kvítky.

Kožešničky rychle vylezly ze zmrzlého brlohu a rozběhly se skotačit do stříbřité Dyje. Ledové sluje už po nich ale zůstaly.

Hrozivé pole na Lesné

Tam, kde dnes stojí vesnice Lesná, býval kdysi rozsáhlý les. Nechal ho vykloučit na konci 18. století bohatý pražský advokát Hilgartner z Lilienbornu. Po něm se také vesnice až do r. 1945 jmenovala Liliendorf.

Na místech rozsáhlého lesa se dnes kolem Lesné vlní pole. Zde zahynulo z neznalosti kdysi několik dětí. Vůdcem dětské tlupy byl Jeník Sovů, s ním ještě dvě malá děvčátka. Zaběhly do zrajících polí a honily se, seč síly stačily. A dál a dál do polí, dál a hlouběji. Pak začaly sbírat půvabné květy chrpy a koukolu. Začal už padat večer, když děti zjistily, že nevědí, jak se dostat domů. Zabloudily. Vítr ohýbal vysoké klasy, ale děti přes ně nic neviděly. A stále se šelo. Vydaly se tedy, trochu znepokojené, jedním směrem, aby našly východ. Ale jen se hlouběji zamotaly v lánu. Děvčátka začala plakat.

Pozdě večer zjistili vesničané, že děti nepřišly domů. Když se navíc objevila zpráva, že je někdo viděl honit se v

obilí, padl na všechny divný strach. Vydali se děti hledat, ale nenašli je.

Stará pověst totiž říká, že dozrávající obilí střeží přísný skřítek Obilníček. Nedopustí, aby před sklizní někdo probíhal obilím a ničil úrodu. Ukolébá děti stálým blouděním a nechá je padnout vysílením. Inu, není dobré ničit druhým jejich práci.

Postrach vranovské fary

Kněží se obyčejně strašidel nebojí, mají přečtené různé životopisy svatých, které pokoušel ďábel, a tak už si s modlitbou a svěcenou vodou nějak pomohou. Ďábel nemá moc nad těmi, kdo žijí v Božím přátelství. Strašidlo na fare může být ale nepříjemné pro různé návštěvníky.

Na Vranově se už odedávna vypráví, že se někde poblíž fary oběsil jistý člověk jménem Ferdinand. A lidé měli ze sebevrahů vždycky trochu strach. Bylo celkem jasné, že takový člověk neodešel ze světa zrovna pokojným způsobem a naopak jasné nebylo, zda se stihl ještě v poslední vteřince s Bohem smířit. Sebevrazi se proto pohřbívali mimo posvěcenou půdu hřbitova, bez kněze. Dnes víme, že takový sebevrah je málokdy člověk, který by se skutečně stavěl proti Bohu, tušíme, že je to spíše nemocný člověk. Ale i tak - každé usmrcení je přece jen tragická událost.

Ferdinand, jak se zdá, mezi tragické případy skutečně patřil. Na vranovské fare se totiž vždycky děly pozoruhodné věci. Pan farář například seděl ve svém pokoji, v klidu si četl nebo se modlil, když v tom se z horní místnosti začal ozývat strašlivý rámus. Jakoby někdo přenášel po podlaze velké

závaží. Pan farář, vcelku statečný muž, vyběhl nahoru a začal místnosti jednu po druhé prohlížet. Nenašel ale nic. Posadil se znova do své lenošky a situace se opakovala.

Kněz si začal myslet, že ho chce vyděsit Státní bezpečnost. Bylo to v době totality a tak hrozilo, že by komunisté mohli chtít pana faráře nějak obtěžovat. Ale ani po pečlivé prohlídce se na faře nic nenašlo. Žádné reproduktory a žádné jiné kejkle.

Podivné zvuky zatím pokračovaly. Děsily návštěvy a panu farářovi někdy nedopřály potřebný spánek. Vyjadřoval se o těchto zvucích jako o Ferdinandovi, ale to jeho přátele a návštěvníky neuklidňovalo. Jednou sedělo pár lidí při společném setkání v sále fary a náhle někdo hrozně zabušil zvenku na okno. Přitom ono okno se nachází nad hlubokou strží, již spadá farní pozemek až k řece Dyji.

Kněz vykropil budovu svěcenou vodou a pomodlil se modlitby na ochranu proti zlým duchům a problémy téměř ustaly. Zda natrvalo, na to se zeptejte dnešních obyvatel vranovské fary. Ukazují návštěvníkům cosi zvláštního v komíně...

Feliciina studánka

Nedaleko vranovského zámku stojí v lese stavba, která se podobá kapličky. Nechala ji postavit v r. 1806 hraběnka Felicie Mniszková. Je to studánka, které se podle hraběncina jména začalo říkat Feliciina studánka. Lidé už ale brzy přimyslili ke studánce půvabnější příběh.

Skalní jeskyňka, z níž pramen vychází, byla příbytkem dobré vily. Voda, která vytékala z pramene, měla léčivou moc.

Studánka lákala množství lidí, kteří si k ní přicházeli léčit své neduhy.

Ke studánce začaly chodit i děti z blízkého hradu. Jejich otec musel odjet na válečnou výpravu, a tak bylo maličkým občas smutno. Víla jim pro radost darovala lesklé oblázky, které, jak později s úžasem zjistila jejich matka, byly celé ze zlata. Víla děti bavila, hrála si s nimi a pomáhala jim trávit dlouhou chvíli.

Konečně se otec, pán hradu, vrátil a údolí znovu ožilo. Rytíř miloval hony, lov ptáků i zvěře. Jednou poblíž studánky pronásledoval jelena. Zvíře už bylo lehce zraněné a nechávalo za sebou krvavou stopu. Lovec se hnal zběsile za ním. Ale u studánky náhle musel prudce přibrzdit. Před ním stála víla, ochránkyně lesa i jeho obyvatel. "Stůj," přikázala rytíři. "Tento les i všechno v něm patří pod mou ochranu. Nedovolím, abys ublížil tomuto zvířeti." Pak umyla udýchanému jelenovi rány a ten zvesela odpelášil pryč. "Jsem Felicie, ochránkyně údolí. Starám se i o tvé děti, jsi-li mimo hrad. Nepřeji si, abys lovil v mých lesích. Vyhledej si jiná loviště!" promluvila ještě překrásná víla. Hradní pán se nezmohl na slovo a odklusal pryč.

Od té doby už u studánky nikdy nelovil. A jak si všiml, začalo se mu od té doby mimořádně dařit. I sám znojemský kníže Litold si povšiml jeho úspěchů a vyslovil mu uznání. Radosti nebraly konce, rytíři se narodila ještě jedna dcera, kterou pojmenoval Felicie, na památku a ke cti dobré víly.

Jednou pořádal znojemský kníže na svém hradě velkou slavnost. I vranovský pán byl pozván. Před odjezdem ale víla varovala jeho paní, aby na slavnost nejezdila. A ta, i když jindy na rady dobré víly oba manželé dbali, tentokrát neuposlechla. Příliš milovala dobrou zábavu.

Slavnosti na znojenském hradě trvají dlouho do noci a končí mohutným honem. Vranovská paní jede na nezvykle divokém oři a ten s ní pádí přes potoky i strže jako o závod. A neštěstí na sebe nenechá dlouho čekat. Kůň sklouzl na mokřím kameni a padá do propasti. Tělo rytířovy ženy zůstane ležet bezvládně na jejím dně a jen slabé sténání se z něj ještě naposledy ozve směrem k nešťastnému manželovi.

Rytíř z Vranova chodí po svých lesích jako bez duše. Stále se nemůže smířit s touto ztrátou. I děti pláčou a jsou smutné, marně hledají svou maminku.

Víla Felicie se konečně nad nebohou rodinou slituje a nabídne rytíři, že se bude o jeho děti starat. Přes den bude s nimi pobývat na hradě a v noci se vždy znovu vrátí do svých lesů. Pán ji ale nesmí následovat, nebo by ho stáhlo nové neštěstí.

Jak ale chcete zabránit muži, aby nesledoval ženu, která se mu čím dál víc líbí? Jedné májové noci se rytíř jako očarovaný vydává do vlahých lesů, aby našel novou matku svých dětí. Konečně ji na jednom palouku objevil. Tančila zde spolu s jinými vílami v překrásném reji.

"Felicie!" zvolal rytíř plný radosti. Ale rej rychle ustal a víly se rozutekly. Oslovená víla se na rytíře smutně zadívala a oznámila mu, že už se nikdy neuvidí. Nesmí už od této chvíle překročit práh rytířova domu.

A skutečně. Na hradě zavládl znovu smutek. Děti vyrůstaly bez matky a mnohokrát jim kanuly po tvářích slzy. Nejmladší z nich, Felicie, se pak v dospělosti sama stala dobrou vílou - pomáhala všem potřebným a s velkou laskavostí o ně pečovala.

Čert na Vranově

Vranovský zámek působí malebně a krásně, ale ani jemu se temné síly nevyhýbají. Kdysi, když ještě vranovský zámek nebyl zámkem, ale hradem, byl tu ve službě panoš Petr. I když se říká, že ve středověku všichni věřili v Boha, tento člověk byl zřejmě výjimkou. Věřil jen v čerta.

Protože měl rezavé vlasy, říkalo se mu rezavý Petr. Byl známý svými zlými skutky, ba dokonce skutečnými zločiny, které se mu ale vždy podařilo svést na druhé. Jednou to však nevyšlo. S úspěchy roste pýcha a ta předchází pád.

Rezavého Petra nechali zmrskat a omráčeného hodili do hradního příkopu. Život jej ale dosud neopustil a bohužel nepřišlo ani pokání. Probral se z mrákot a doplazil se z hradního příkopu k šibenici. Hroznou scénu doplnila i bouřka. Blesky ozařovaly popraviště a rezavý Petr při jednom z nich poznal, že není u šibenice sám. Na kameni proti němu seděl malý mužíček a kolem něj byl na zemi namalován krvavý kruh. Petr se začal k mužíkovi plazit a poznal, že proti němu sedí samotný čert. Mužík zakřičel: "Nepřekračuj tento kruh, nebo jsi synem smrti!" Pak se zahleděl ubohému panošovi do očí a začal ho pokoušet: "Tvá chudoba se končí, můžeš být stejně bohatý jako lidé na hradě. Už nebudeš muset nikomu sloužit! Zapiš se mi svou duší a dám ti tolik zlata, že ti nikdy nebude chybět!"

Petr náhle pocítil, jak ho přechází všechna bolest a do hlavy mu vstupuje příjemné horko. Bude bohatý! Bude stejně bohatý, jako ti, kdo jej dali zmrskat. Ba bude ještě bohatší než oni, bude silnější a bude se jim moci mstít.

Rád s čertovou nabídkou souhlasil. Malý mužík vytáhl s neobvyklou silou ze šibenice hřebík a škrábl jím Petra ostře přes ruku. Krví, která vytryskla, pak napsal smlouvu.

Petr potom následoval čerta ke skalní jeskyni. Bouřka ustávala. Petr nahlédl do jeskyně a spatřil to, po čem celý život toužil: hromady zlata a stříbra. A tak začal žít jako pán. Proslavil se po okolí svým rozmařilým životem i dalšími zločiny. Byl zlým pánem. Na čerta už zapomněl a jen si užíval svého bohatství. Čas od času si chodil do jeskyně obnovovat svou zásobu.

Jednou, po mnoha letech, přišel také k jeskyni, když tu náhle obestřela celý kraj tma, takže vůbec neviděl. Hmatal poslepu ve skalní průrvě, až dosáhl na cosi ledově studeného. Poznal v tom po čase mrtvé lidské tělo, snad ze šibenice. Dal se v hrůze na útěk, když vtom ucítil na krku něčí ruku a před ním vyšlehl plamen. Kdosi na něj promluvil a Petr poznal v hlase svého dávného dobrodince čerta. Ten jej nyní prudce uchopil a svrhl ze skály. Skončil se život rezavého Petra, život, který Petr sám proměnil ve zlo.

Rakev u Starého Petřína

Strýc Veselík z Frejštejna chodil pracovat denně do Starého Petřína na stavbu. Jednou, už když měl jít nazpátek domů, začali se na obloze ženit čerti. Schoval se tedy do průjezdu a pozoroval z bezpečného úkrytu běsnění živlů. Pršet konečně přestalo, jen oblohu stále křížovaly blesky. Vypravil se tedy na cestu, doufaje, že nezmokne. A skutečně: cesta ubíhala, jen ze stromů padala voda a na krajinu brázděnou blesky a hromy se snášela tma. Tu v zatáčce náhle

osvítíl jeden blesk na silnici rakev. Zedník Veselík uskočil jako uštknutý a zprkeněl. Teprve po chvíli si dodal odvahy a vykročil směrem k rakvi. Blížil se a tu ho opět popadl děs: rakev se pomalu začala otevírat. Kdosi z ní za chvíli vylezl ven a Veselík v oné bytosti poznal truhlářského mistra Dobína. Nebyl si jistý, zda stojí tváří v tvář živému nebo mrtvému, ale vše se brzy vysvětlilo. Dobín nesl rakev pro nějakého nebožtíka z Frejštejna a schoval se do ní před deštěm...

Děsivý Frejštejn

Dříve se Podhradí nad Dyjí jmenovalo Frejštejn podle místní hradní zříceniny. Okolo tohoto hradu se vyprávějí snad nejstrašidelnější příhody z celého Znojemska.

U Frejštejna žijí ohniváci. U bývalé šibenice se zde občas v noci proháněli a tančili čardáš. Jednou se nějaký člověk zdržel při kácení dřeva v lese až do tmy a tak se musel s ohniváky setkat. Tančili si kolem šibeničního vršku a výskali. Dělník si jaksí nepřipustil strach a tak na ně zavolal: "Pojďte, kluci, za mnou!" Tu náhle všechno ztichlo a ohniváci se začali rychle ohlížet po tom, kdo je ruší. A zdálo se, že ztichlo i srdce onoho dřevorubce. Propadlo se mu někam do kalhot. Prkeně se otočil a se ztuhlými údy pelášil směrem domů. Zabouchl za sebou dveře a za nimi se ozval hlas: "Kdybys nebyl za dveřmi, roztrhali bychom tě." Ohnivákům unikl jen o vlas.

U Frejštejna žil kdysi také sedlák, který byl velmi lakomý. V noci nespál, ale chodíval do polí a posouval hranečníky svého souseda. Za mnoho roků se mu tak pole zvětšilo téměř o dvojnásobek. Ale jak už je to v podobenství, které vyprávěl Ježíš svým učedníkům, bohatství nám náš život nezabezpečí.

Sedláka začaly po nocích přepadat výčitky svědomí a obírat ho o spánek i zdraví. Roznemohl se a brzy zemřel. V pověstech ovšem takovou smrtí nic nekončí. Lidé tuší, že spravedlnost sahá až za smrt, a tak si vždy představovali, že zemřelý ničema musí chodit po světě a hledat vysvobození. Tak i tento chamtivý sedlák běhal i nadále po poli se svým hranečnickem a ječel: "Kam ho mám zasadit?" Nebylo radno tohoto ducha na frejštejnských polích potkat. Člověka až jaksí mokře mrazilo v zádech, když uslyšel na černých pláních jeho úpění.

Až jednoho dne nebožáka vysvobodil z posmrtného utrpení jakýsi opilec. Ne že bychom schvalovali opilství, ale někdy může taková rozumu zbavená postava projevit více odvahy než leckterý střízlivý. Zvláště na strašidla doporučujeme zvát si opilce na pomoc. Tedy tento podroušený chasník se docela vážně dal na poli se strašidlem do hovoru a poradil mu: "Dej ten hranečnick tam, kdes jej vzal."

A od té doby byl chamtivý sedlák ze svého bloudění vysvobozen.

Rejstřík místních názvů

Abecedně seřazené místní názvy obsažené v jednotlivých pověstech a příbězích (najít je můžete pomocí funkce *Hledej* ve Vašem prohlížeči):

Bezkov, Bítov (hrad), Bítov (obec), Citonice, Cornštejn, Čížov, Dyje, Feliciina studánka, Frejštejn, Hardegg, Horní Břečkov, Chvalatice, Chyje, Jaroměřice, Jihlava, Králův stolec, Krym, Ledové sluje, Lesná, Lilienborn, Liliendorf, Lukov,

Mašovice, Měděné údolí, Mlejnek, Na beránce, Nový Hrádek, Olbramkostel, Podhradí nad Dyjí, Podyjí, Praha, Přímětice, Řecko, Řím, Sedleč, Skála Vítězslava Nováka, Starý Petřín, Šimperk, Štítary, Šumná, U olšín, Velká Morava, Vídeň, Vranov, Vysočany, Zálesí, Zwölferin, Želetavka, Žerůtky

P. ThLic. Leo Zerhau Th.D.

P. Leo Zerhau je od roku 2002 pověřený vedením pastorační péči v brněnských nemocnicích.